

Чаура Н.С.
аспірант
Херсонський державний університет

Есеїстика Ю.Андруховича: мотив мандрів і пригод на сторінках журналу „Країна”

На сучасному етапі генологія залишається предметом наукових дискусій літературознавців. Наше дослідження присвячено розгляду есеїстики Ю.Андруховича на сторінках журналу „Країна” за 2011 рік. Есе – один із літературно-публіцистичних жанрів, що базується на концепції особистості митця. Відбиваючи авторський мікросвіт із цілою системою підсвідомих кодів, есеїст зображує в тексті низку власних образів.

Об’єктом нашого дослідження став часопис „Країна”, який ще до своєї появи викликав шквал критичних відгуків щодо його розвитку та існування загалом. Чимало видавців подібних журналів стверджували, що україномовні проекти, котрі реалізуються на всій території України, не є прибутковими і виступають переважно інвестиційними проектами, важливими лише для формування свідомості. У листопаді 2009 року вийшов пілотний номер журналу. Нині його позиціонують як двомовний тижневик „загального інтересу”, орієнтований переважно на киян та мешканців райцентрів віком від 20 до 50 років із вищою освітою. Проте над назвою часопису міститься уточнення „Тижневий журнал по-українськи”, що свідчить про бажання видавців орієнтуватися саме на українця з його індивідуальними поглядами та сприйняттям навколишнього світу.

В авторських колонках друкуються відомі письменники, науковці та публіцисти – Ю.Андрухович, А.Бондар, Я.Грицак, Є.Головаха та інші. Постійна рубрика журналу „Колонка” презентує есеїстичні тексти митців слова. Зокрема, упродовж досліджуваного періоду активно публікуються твори Ю.Андруховича (12 есе).

В есеїстиці Юрія Андруховича поширеним є мотив мандрів та пригод, що реалізується у змістових аспектах пошуку, вороття та способу існування головних героїв. Наявність цього мотиву в більшості есеїв автора свідчить про зорієнтованість персонажів на динаміку, пересування, злам, трансценденцію. Внутрішній світ автора, власні роздуми, погляди є головним джерелом ідей його творів. Завдання митця – показати процес формування тої чи іншої думки, ввести читача в осередок свого мислення. Цим і пояснюються різноманітні коментарі та натяки. Більшість есе Ю.Андруховича відображають реакцію на події, що відбуваються в державі, містять коментар про культурне життя сьогодення. Це дозволяє творам стати портретом доби, подієвим зрізом часу. Спілкування з читачем у формі діалогу викликає довіру до автора, що допомагає брати до уваги його погляди і переконання. Зроблені у певний час спостереження розгортаються до філософських узагальнень, де практично кожен елемент символізується, набуваючи сакрального змісту.

Образами-персонажами постають переважно люди мистецтва з усіма чеснотами і вадами. Наприклад, Алеш – словенський поет („Без кордонів”), Ігор – російсько-чернівецький радіо поет, що полюбляє ризик („Особливе щастя”), Лі – художник („З Новим циклом!”). Базуються ці образи на особистому досвіді спілкування есеїста з деякими митцями і використанні цікавих фактів з їх життєвої та творчої біографії. Разом зі своїми товаришами автор мандрує світом, який порівнює з рідною домівкою (своїм власним мікрокосмом). Досліджувані есе мають чіткий часопростір: Женева – Венеція – Прага – Швейцарія – Цюрих. Письменник зазначає не тільки місце і час (добу) перебування, а інколи навіть день тижня та години. Письменник мандрує виключно потягом, який спрямовує назустріч пригодам. Оповідь ведеться від першої особи множини, що свідчить про наявність додаткових персонажів, які не називаються.

В есе „Без кордонів” пригода трапилася в Женеві, де автор „попереднього вечора” з товаришами поїхав трамваєм „угору” і опинився „між кількох сотень лікарів”. Білі халати стають ілюзорним образом ангелів, своєрідними рятівниками світу. Однак Ю.Андрухович

розвінчує уявлення про лікарів як про щось небесне і недосяжне, наголошуючи, що вони „святкували, здається, власну річницю”, а отже, „були без кордонів, вино було без кордонів, вони кружляли, порушуючи всі кордони” [1, 32]. Таким чином, митець говорить про кордон не тільки як про межу певної території, а й кордон власної моральності та поведінки (внутрішні обмеження). Звертаючись до лікарів, автор двічі стверджує, що це люди-рятівники, „а не репортери, про яких ми чуємо дедалі частіше завдяки нашій владі” [1, 32]. Отже, окреслюється тема інформаційності у державі. Публіцист порушує проблему людяності, адже йому дуже важко повірити в те, що хтось може рятувати чужі життя „заради того, щоб просто рятувати. У нормальних людей, виявляється, є така потреба на рівні інстинкту” [1, 32]. Саме під час подорожі Ю.Андрухович „стирає кордони” між народами і расами, зазначаючи, що „для мене Женева вже лежить у Кенії” [1, 32].

„Вокзал для своїх” – есе, де автор перебуває вже у Венеції, причому „виринає” в якомусь із її районів. Пригода трапилась, коли „вони” шукали свій готель, „проте усе одно нічого не вийшло, він від нас заховався” [2, 23]. Це місто автор називає туманним та бездонним, у ньому можна розчинитися безслідно. Письменник знову порушує кордони, називаючи Венецію „Західною Африкою”, адже на нього „насувалися якісь темношкірі велетні”. Перебуваючи в тумані міста, читач розуміє, що все знаходиться на межі ілюзорного та справжнього. Тут навіть національні кордони падають при зображенні чотирьох „здоровенних африканців”, котрі нагадують українців, що їдуть на заробітки, бо ведуть себе так само: грають в карти, „голосно перетирають свої заробітчанські моменти” [2, 23]. Розповідач зі своєю компанією навіть домовляються називати їх українськими іменами „Міша, Василь, Павлік і Серьога” [2, 23], що несе в собі певну іронічність.

Ю.Андрухович яскраво протиставляє Україну Швейцарії в есе „Навколо склянки з життям”. У тексті подорож відбувається уві сні, де на фоні екологічних небезпек 2011 року автор вводить архетипний образ води як каталізатор майбутнього життя.

Наступна подорож автора відбувається на межі двох міст, де головні герої зустрічаються з художником, який пригощає їх 2 мандаринами. Таким чином, число 2 набуває сакрального змісту. Адже міст – 2, подорож триває 22 хвилини, 22 листопада. Число 2 символізує раціональне мислення, загалом людину, а поєднання 22 – означає взаємодію людей, причому не досить приємну. Саме таким неприємним є перебування в одному вагоні потягу головного героя і портретиста Лі. Письменник звертає увагу читачів на колір фруктів, наголошуючи, що 7 років тому відбувалась Помаранчева революція. Однак есе не позбавлене оптимістичного настрою, адже герой стверджує, що „сім років – це повний цикл. Віднині починається новий. Найгіршу точку вже пройдено” [3, 24].

Отже, мотив мандрів та пригод в есеїстиці Ю.Андруховича – поліфункціональний. Автор націлений на панорамне зображення дійсності з протиставленням українського та європейського сьогодення, маргінальної особистості та соціуму. За допомогою хронотопу мандрів митець рефлексує над парадоксами свого краю. Ситуація мандрів часто організовує хронотоп творів Ю.Андруховича, сюжет яких розгортається за рахунок переміщення героя між пунктами, де випробовується його стійкість та воля.

Список використаних джерел:

1. Андрухович Ю. Без кордонів /Ю. Андрухович //Країна.– 2011.– №62 – С. 32.
2. Андрухович Ю. Вокзал для своїх /Ю.Андрухович // Країна. – 2011. – №74. – С. 23.
3. Андрухович Ю. З Новим циклом! /Ю.Андрухович // Країна. – 2011. – №101. – С. 24.